## ABİDİN DİNO'NUN GOL! BELGESELİ

**Abidin Dino'nun İngiltere'deki Dünya Kupası'nda gerçekleştirdiği Gol! (Goal! World Cup 1966), Türkiye belgeselcilik tarihinde çığır açan bir yapım.**

■ ECE ŞAKARER

1966 yılında, Octavio Senoret, Dünya Kupası'nın filmini yapmak için önce FIFA'yla, sonra da bu belgeselin yönetmeni olması için dostu Abidin Dino'yla anlaşır. Daha sonra Londra, İstanbul ve birçok şehirde de gösterime girer *Gol!* filmi, Türkiye'nin belgesel sinema tarihinde sessizce yerini alır böylece.

Dino, Dünya Kupası sırasında İngiltere'de bulunulup görülebilecek olandan fazlasını dahil etmez belgeseline. Kameranın her yerde bulunup, her gizi çözebilen "gücünü" kullanmak yerine, saha etrafına kurduğu dokuz kameranın görebildiklerini kurgulayarak, sadece, birkaç yerde birden bulunabilme özelliğini dahil eder filme. Bu birkaç yerde bulunma, seyirci bakış açısından öteye gitmez; ne sıradan bir seyircinin giremeyeceği soyunma odalarını görürüz; ne de kamera aracılığıyla birebir sohbete gireriz futbolcular, antrenör ya da organizasyon çalışanlarıyla. Bu da başka bir unsuru oluşturur Dino'nun filminde; Dino, söyleşi aracını kullanmaz belgeselinde, kameraya/kamera arkasındaki birine konuşmaz kimse. Bunun yanında, kamerayı fark eden taraftarlar ve de muhtemelen son sahnede kullanılan mizansen haricinde, kameranın varlığını hisseden ya da ona göre hareketini değiştiren öznelere rastlamayız filmde. Dino, filmini bir 'deneyim' gibi kurar ve 1966 Dünya Kupası'na izleyici olmanın belgeselini çeker.

Bütün bunların yanında, Dino'nun *Gol!* belgeseli, farklı bir noktada daha önem kazanır. Türkiye'de belgesel filmlerin tarihine baktığımızda, ilk defa, üretilen bir filmde derin estetik kaygılar olduğunu da görürüz. *Gol!*, örneğin yine 50'li ve 60'lı yıllardaki Sabahattin Eyüboğlu ve Mazhar Şevket İpşiroğlu belgesellerinin öğretici amacından, konusu itibarıyla da uzaklaşır; film çekilirken bu yönde bir amaç taşımaz. Ancak, bu ayrımın ötesinde, Dino, görselliğe büyük önem verir. Bunu filmde kullanılan sahneler ve kurgunun yanı sıra, Dino'nun filmi çekmeye başlamadan, kafasındaki görselliği kâğıda dökmesinden; çizdiği eskizlerden de anlayabiliriz. Kendisine öğretici bir amaç yüklenen ve aslında belli bir ideolojinin parçası olarak görülebilecek Eyüboğlu belgesellerini, tamamen farklı bir bağlamda, hatta farklı bir coğrafyada çekilen *Gol!* filmiyle karşılaştırmak, elbette ki, ilk bakışta sağlıklı görünmeyebilir. Ancak, filmleri içeriklerinden bağımsız, belgesele bakış bağlamında değerlendirdiğimizde; Dino'nun belgesel yapımını sadece belgesel olma durumundan gelen özellikleriyle de sorgulamaya çalıştığını görebiliriz. Dino belgeselinde bir deneyimi belgeler; kendisinden istenilen Dünya Kupası belgeselini, bu tanıklığa tanık etmeyi belgeleyerek filme alır.

Ferit Edgü, Abidin Dino'nun 'Gol Filmi Taslakları' sergisi için hazırladığı yazıda, Dino'nun bu eskizleri çizmekteki amacını, çalışma arkadaşlarına, nasıl bir film düşlediğini açıklayabilmek olarak belirtir. Bu yorum, belgesel yapımında, gerçekliğine müdahale etmediği ya da edemediği, kendisinden bağımsız olan olguları filme alan yönetmenin, yine de ve kaçınılmaz bir şekilde bakış açısını filme yansıtmasının altını çizmektedir adeta. Dino, elbette ki, oynanan maçları öngöremez ya da etkilemeyez; ancak, çizdiği taslaklar, belgeselin altına attığı kişisel imzasının ön hazırlığı, çekimi veya kurguyu etkilediği bakış açısının kanıtıdır. Bunlarla birleşen yukarıda belirttiğim Dino'nun görselliği de, tekil olarak filme yaptığı katkı dışında, genel olarak belgesel yapımı hakkında da bir duruş sergiler.

Filmin orijinal İtalyanca posterleri

Abidin Dino'nun *Gol!* filmi için çizdiği bir eskiz

**kaynakça:**
Ferit Edgü, "Abidin'in Gol Filmi Taslakları". *Abidin Londra'da Dünya Kupası Maçlarını Filme Alırken*, Yapı Kredi Yayınları: 2002.
Zeynep Avcı, "Gol (Goal)". *A'dan Z'ye Abidin Dino*, Yapı Kredi Yayınları: 2000.